

XORIJIY TIL O'QITUVCHILARINING MADANIY SAVIYASINI OSHIRISHDA ONLAYN MUSIQIY VA BADIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH

D.A.Kenjabayeva¹

1. Termiz davlat universiteti, Fakultetlararo chet tillari kafedrası dotsenti, Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, (PhD)

Mas'ul muallif: Kenjabayeva
Dilafuz Abdusalimovna, Termiz
davlat universiteti, Fakultetlararo
chet tillari kafedrası dotsenti,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa
doktori, (PhD).

e-mail:
kenjabayevadilafuz605@gmail.com

Accepted: 14 Avgust 2026
Published: 14 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.
This article is an open access
article distributed under the terms
and conditions of the Creative
Commons Attribution (CC-BY-4.0)
license.

Iqtibos uchun: Kenjabayeva, D. A.
XORIJIY TIL O'QITUVCHILARINING
MADANIY SAVIYASINI
OSHIRISHDA ONLAYN MUSIQIY VA
BADIY MATERIALLARDAN
FOYDALANISH / D. A. Kenjabayeva
// Buxoro xalqaro universiteti
ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T.
7, № 2. — B. 311–314.

Annotatsiya. Mazkur maqolada xorijiy til o'qituvchilarining madaniy saviyasini oshirishda onlayn musiqiy va badiy materiallardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida xorijiy til ta'limida madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish, estetik tafakkurni shakllantirish hamda pedagoglarning lingvomadaniy tayyorgarligini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, onlayn platformalarda joylashtirilgan musiqiy asarlar, filmlar, teatr namunalari, audiovizual resurslar va badiy matnlarning pedagogik samaradorligi ilmiy asosda tahlil etilgan. Tadqiqot davomida raqamli resurslarning xorijiy til o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasi va madaniy dunyoqarashini rivojlantirishdagi o'rni ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: xorijiy til ta'limi, madaniy saviya, musiqiy materiallar, badiy materiallar, lingvomadaniyat, madaniyatlararo kommunikatsiya, raqamli ta'lim, multimedia texnologiyalari, onlayn platformalar.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОНЛАЙН-МУЗЫКАЛЬНЫХ И ХУДОЖЕСТВЕННЫХ МАТЕРИАЛОВ В ПОВЫШЕНИИ КУЛЬТУРНОГО УРОВНЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ

Аннотация. В данной статье анализируются педагогические возможности использования онлайн-музыкальных и художественных материалов в повышении культурного уровня преподавателей иностранных языков. Освещаются вопросы развития межкультурной коммуникативной компетенции, формирования эстетического мышления и совершенствования лингвокультурологической подготовки педагогов в иноязычном образовании на основе современных информационно-коммуникационных технологий. Кроме того, на научной основе анализируется педагогическая эффективность музыкальных произведений, фильмов, театральных постановок, аудиовизуальных ресурсов и художественных текстов, размещённых на онлайн-платформах. В ходе исследования показана роль цифровых ресурсов в развитии профессиональной компетентности и культурного мировоззрения преподавателей иностранных языков.

Ключевые слова: обучение иностранным языкам, культурный уровень, музыкальные материалы, художественные материалы, лингвокультурология, межкультурная коммуникация, цифровое образование, мультимедийные технологии, онлайн-платформы.

USING ONLINE MUSICAL AND ARTISTIC MATERIALS TO ENHANCE THE CULTURAL LEVEL OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

Abstract. This article analyzes the pedagogical possibilities of using online musical and artistic materials to improve the cultural level of foreign language teachers. The issues of developing intercultural communicative competence in foreign language education, forming aesthetic thinking, and improving the linguistic and cultural training of teachers based on modern information and communication technologies are discussed. Also, the pedagogical effectiveness of musical works, films, theatrical samples, audiovisual resources, and literary texts posted on online platforms is analyzed on a scientific basis. The study shows the role of digital resources in developing the professional competence and cultural worldview of foreign language teachers.

Keywords: foreign language education, cultural level, musical materials, artistic materials, linguistic culture, intercultural communication, digital education, multimedia technologies, online platforms.

Kirish. Globallashuv va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi zamonaviy ta'lim tizimiga yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda. Ayniqsa, xorijiy til ta'limida faqat lingvistik bilimlarni egallash yetarli bo'lmay, til o'rganilayotgan xalqning madaniyati, qadriyatlari, san'ati va estetik qarashlarini ham o'rganish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli xorijiy til o'qituvchilarining madaniy saviyasini

o'shish masalasi bugungi pedagogika va lingvodidaktikaning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim muhitida onlayn musiqiy va badiiy materiallar pedagogik jarayonning muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Musiqa, kino, teatr, elektron adabiyotlar, audiokitoblar va multimedia vositalari xorijiy til o'qituvchilarining lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, internet platformalarida mavjud bo'lgan autentik materiallar tilning tabiiy muhitini yaratish bilan birga, o'qituvchilarning estetik didi va madaniy dunyoqarashini boyitadi.

Bugungi kunda xorijiy til o'qituvchisi nafaqat tilni o'rgatuvchi mutaxassis, balki madaniyatlararo kommunikatsiyani amalga oshiruvchi pedagog sifatida ham faoliyat yuritmoqda. Shu nuqtai nazardan onlayn musiqiy va badiiy materiallardan samarali foydalanish pedagogning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Asosiy qism. Madaniy kompetensiya xorijiy til o'qituvchisining kasbiy faoliyatidagi muhim tarkibiy qismlardan biri hisoblanadi. Ushbu kompetensiya o'qituvchining til bilan bir qatorda madaniy qadriyatlar, milliy mentalitet, ijtimoiy me'yorlar va san'at namunalarini ham chuqur anglashini talab qiladi.

Madaniyatlararo kommunikatsiya nazariyasiga ko'ra, til va madaniyat bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, tilni samarali o'rgatish uchun uning madaniy kontekstini ham tushuntirish zarur. Shu sababli xorijiy til o'qituvchisining madaniy saviyasi qanchalik yuqori bo'lsa, ta'lim jarayonining samaradorligi ham shunchalik ortadi.

Madaniy kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

lingvomadaniy bilimlar;

estetik tafakkur;

madaniyatlararo kommunikativ ko'nikmalar;

tolerantlik va empatiya;

san'at va adabiyotga oid bilimlar;

milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglash.

Zamonaviy ta'limda ushbu kompetensiyalarni rivojlantirishda onlayn resurslarning o'rni tobora ortib bormoqda.

Musiqa xorijiy til ta'limida lingvistik hamda madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali pedagogik vositalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy lingvodidaktik yondashuvlarga ko'ra, xorijiy tilni o'qitish jarayoni faqat grammatik va leksik bilimlarni shakllantirish bilan cheklanib qolmasdan, balki o'rganilayotgan tilning madaniy muhitini ham anglashni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan musiqiy materiallardan foydalanish pedagogik jarayonning interaktivligini o'shish, autentik til muhitini yaratish va madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi [2, 38].

Bugungi raqamli ta'lim muhitida onlayn platformalarda joylashtirilgan qo'shiqlar, klassik musiqalar, folklor namunalari, podkastlar va turli audiomateriallar xorijiy til o'qituvchilarining kasbiy hamda madaniy kompetensiyalarini rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Musiqiy resurslar yordamida pedagoglar tilning fonetik, intonatsion va stilistik xususiyatlarini tabiiy kontekst asosida o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ayniqsa, autentik qo'shiqlar xorijiy til talaffuzi, ritm va ohang tizimini anglashga yordam berib, tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada o'qituvchilarning lingvistik sezgirliги va nutq madaniyati takomillashadi.

Musiqiy materiallarning muhim pedagogik afzalliklaridan biri autentik til muhitini yaratish imkoniyatidir. Autentik qo'shiqlar va musiqiy kompozitsiyalar orqali o'rganilayotgan tilning tabiiy fonetik va prosodik xususiyatlari namoyon bo'ladi. Bu esa xorijiy til o'qituvchilarining talaffuz me'yorlarini chuqurroq anglashiga, intonatsion modellardan samarali foydalanishiga hamda nutq ravonligini rivojlantirishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, musiqiy materiallar til birliklarini real kommunikativ vaziyatda idrok etish imkonini yaratib, tilni sun'iy emas, balki tabiiy kontekstda o'rganishga yordam beradi.

Musiqa madaniy qadriyatlarni anglashning ham muhim vositasi hisoblanadi. Har bir xalqning musiqiy merosi uning tarixiy taraqqiyoti, mentaliteti, milliy qadriyatlari va estetik qarashlarini o'zida aks ettiradi. Shu sababli xorijiy til ta'limida musiqiy materiallardan foydalanish pedagoglarning lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Folklor qo'shiqlari, milliy kuylar va zamonaviy musiqiy asarlar orqali pedagoglar o'rganilayotgan xalqning urf-odatlarini, ijtimoiy qarashlari va madaniy an'analari bilan yaqindan tanishadilar. Bu esa madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyaning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Musiqiy materiallarning yana bir muhim jihati ularning emotsional motivatsiyani oshirishdagi rolidir. Pedagogik va psixologik tadqiqotlarga ko'ra, musiqadan foydalanish ta'lim jarayonining emotsional jihatdan boyitilishiga xizmat qiladi. Musiqa tinglovchida ijobiy hissiy holatni yuzaga keltirib, bilim olish jarayoniga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. Xorijiy til o'qituvchilari uchun musiqiy materiallar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar monotonlikni kamaytirib, ijodiy va interaktiv muhitni shakllantiradi. Natijada pedagoglarning ta'lim jarayonidagi faolligi va motivatsiyasi ortadi [2, 39].

Shuningdek, klassik va zamonaviy musiqalar pedagoglarning estetik tafakkurini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Estetik tarbiya xorijiy til o'qituvchisining umumiy madaniy saviyasini shakllantiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Musiqiy asarlar orqali pedagoglarda san'atga nisbatan qiziqish, estetik did va badiiy tafakkur rivojlanadi. Bu esa ularning pedagogik faoliyatida kreativ yondashuvlarni qo'llashiga ham yordam beradi.

Musiqiy materiallar kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda ham samarali vosita sifatida namoyon bo'ladi. Qo'shiqlar va audiomateriallar asosida tashkil etilgan muhokamalar, tahliliy mashg'ulotlar va interfaol topshiriqlar pedagoglarning og'zaki nutq faolligini oshiradi. Musiqiy matnlarni tahlil qilish jarayonida pedagoglar yangi leksik birliklarni o'zlashtiradi, fikr bildirish va bahs-munozara olib borish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa kommunikativ kompetensiyaning lingvistik, sotsiokulturologik va pragmatik komponentlarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy raqamli texnologiyalar musiqiy materiallardan foydalanish imkoniyatlarini yanada kengaytirmoqda. Xususan, YouTube, Spotify, Apple Music va turli podkast platformalari xorijiy til o'qituvchilari uchun boy audiovizual resurs manbai hisoblanadi. Ushbu platformalar autentik musiqiy materiallardan foydalanish, turli madaniy kontekstlarni o'rganish va multimedia asosidagi interaktiv mashg'ulotlarni tashkil etish imkonini beradi. Natijada xorijiy til ta'limida innovatsion pedagogik muhit shakllanib, pedagoglarning lingvomadaniy va kommunikativ kompetensiyalari yanada rivojlanadi [4, 184].

Badiiy materiallar xorijiy til o'qituvchilarining madaniy va estetik tafakkurini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Elektron kitoblar, audiokitoblar, filmlar, teatr spektakllari va raqamli adabiyotlar o'qituvchilarning lingvomadaniy bilimlarini kengaytiradi.

Badiiy materiallarning asosiy pedagogik afzalliklari quyidagilardan iborat:

1. Lingvomadaniy kompetensiyani rivojlantirish. Badiiy asarlar til birliklarining madaniy ma'nolarini anglash imkonini beradi.

2. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish. Adabiy asarlarni tahlil qilish pedagoglarning mustaqil va analitik fikrlashini shakllantiradi.

3. Empatiya va tolerantlikni rivojlantirish. Turli madaniy muhitni aks ettiruvchi badiiy materiallar boshqa xalqlarga nisbatan hurmat va bag'rikenglikni shakllantiradi.

4. Kreativ yondashuvni rivojlantirish. Badiiy materiallar asosida interfaol topshiriqlar yaratish pedagogning ijodiy faoliyatini kuchaytiradi.

5. Nutq madaniyatini takomillashtirish. Adabiy matnlar pedagogning leksik boyligini va uslubiy savodxonligini rivojlantiradi.

Netflix, Project Gutenberg, Google Books va TED Talks kabi platformalar badiiy hamda audiovizual resurslarning muhim manbalari hisoblanadi.

Raqamli texnologiyalar xorijiy til ta'limida multimedia asosidagi interaktiv muhitni shakllantirish imkonini bermogda. Audio, video, animatsiya va virtual platformalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish bilan birga, pedagoglarning madaniy saviyasini ham boyitadi [4, 181].

Multimedia vositalari:

vizual va audial idrokni rivojlantiradi;

autentik til muhitini yaratadi;

masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi;

individual ta'limni tashkil etishga yordam beradi;

kreativ va innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari ham xorijiy til o'qituvchilarining madaniy kompetensiyasini rivojlantirishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. AI asosidagi platformalar personalizatsiyalashgan tavsiyalar berish, audiomateriallarni avtomatik tahlil qilish va interaktiv mashg'ulotlarni tashkil etish imkonini beradi.

Onlayn musiqiy va badiiy materiallardan samarali foydalanish uchun metodik yondashuvlarni to'g'ri tashkil etish zarur. Pedagog quyidagi tamoyillarga amal qilishi lozim:

materiallarning autentikligini ta'minlash;

yosh va til darajasiga mos resurslarni tanlash;

interfaol metodlardan foydalanish;

madaniy kontekstni tushuntirish;

tahliliy va kreativ topshiriqlarni ishlab chiqish.

Shuningdek, onlayn materiallardan foydalanishda axborot xavfsizligi, mualliflik huquqi va media savodxonlik masalalariga ham e'tibor qaratilishi lozim. Onlayn musiqiy va badiiy materiallardan samarali foydalanish ta'lim jarayonida metodik yondashuvlarni to'g'ri tashkil etishni talab qiladi. Pedagog, avvalo, autentik va ishonchli resurslarni tanlashi, ularni o'quvchilarning yosh xususiyatlari hamda til darajasiga mos ravishda qo'llashi lozim. Shu bilan birga, interfaol metodlardan foydalanish, madaniy kontekstni izohlash hamda tahliliy va kreativ topshiriqlarni ishlab chiqish xorijiy til ta'limining samaradorligini oshiradi.

Musiqiy va badiiy materiallar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning lingvomadaniy kompetensiyasi, tanqidiy fikrlashi va kommunikativ faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, onlayn resurslardan foydalanishda axborot xavfsizligi, mualliflik huquqi va media savodxonlik tamoyillariga rioya qilish zamonaviy pedagogik faoliyatning muhim talablaridan biri hisoblanadi.

Xulosa. Xorijiy til o'qituvchilarining madaniy saviyasini oshirishda onlayn musiqiy va badiiy materiallardan foydalanish zamonaviy ta'limning muhim pedagogik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu resurslar pedagoglarning lingvomadaniy kompetensiyasini rivojlantirish, estetik tafakkurini boyitish va madaniyatlararo kommunikativ faoliyatini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Musiqiy va badiiy materiallar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni pedagoglarning kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirib, ta'lim samaradorligini oshiradi. Shu sababli xorijiy til ta'limida raqamli platformalar va multimedia texnologiyalaridan foydalanishni yanada kengaytirish zamonaviy pedagogikaning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

[1] Kenjabayeva D.A. ZAMONAVIY O'QITUVCHINING XORIJIY TIL BILISH MAXORATITA'LIM SIFATINING MUHIM OMILI

// Экономика и социум. 2024. №2-2 (117). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zamonaviy-oqituvchining-xorijiy-til-bilish-maxoratitalim-sifatining-muhim-omili> (дата обращения: 08.05.2026).

[2] Dilafruz Abdisalimovna Kenjabayeva REAL HAYOT VAZIYATLARI ORQALI TILNI O'RGANISH: FUNKSIONAL YONDASHUV // Academic research in educational sciences. 2024. №10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/real-hayot-vaziyatlari-orqali-tilni-o-rganish-funksional-yondashuv> (дата обращения: 08.05.2026).

[3] S.A. Nazarova XORIJIY TILLARNI O'RGANISHDA MUSIQA DARSLARIDAN FOYDALANISH ASOSLARI // Inter education & global study. 2024. №7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/xorijiy-tillarni-o-rganishda-musiqadarslaridan-foydalanish-asoslari> (дата обращения: 08.05.2026).

[4] Nazarova S. A. Principles of using music lessons in learning foreign languages // Inter education & global study. – 2024. – № 7. – P. 180–186.

